

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

УДК 070.48:00557:316.77

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.4.2/26>**Демченко А. О.**

Національний університет «Одеська юридична академія»

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСМІСІЙНИХ МОДЕЛЕЙ КОМУНІКАЦІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОНЛАЙН-ВИДАННЯ «УКРАЇНСЬКА ПРАВДА»)

Дослідження присвячене вивченню типологічних особливостей трансмісійних моделей комунікації за матеріалі онлайн-видання «Українська правда». На часі постала необхідність вивчення особливостей застосування цієї моделі в цифровій журналістиці, а також оцінки її ефективності у формуванні якісного інформаційного продукту. Були визначені ключові елементи комунікативного процесу та простежено функціонування акту комунікації від відправника до одержувача інформації у різних жанрах.

З'ясовано, що трансмісійна комунікативна модель впливає на оповідну манеру викладання.

Доведено, що у проаналізованих матеріалах переважає трансмісійна модель комунікації Лассуела, котра дозволяє систематизувати та аналізувати процеси передавання інформації. Вона являє собою схематичне зображення взаємодії між учасниками комунікативного акту, яке враховує ключові елементи: відправника, повідомлення, канал, отримувача та можливі перешкоди. Модель трансмісії передбачає лінійний процес, де журналіст (відправник) створює повідомлення (новину), яке через цифрові канали (вебсайт, соціальні мережі) досягає читачів (отримувачів). Основна її мета – забезпечити чітке розуміння структури інформаційного обміну. Проте, на нашу думку, ця модель децю типологічно видозмінюється, у результаті чого одержувач та відправник інформації стають рівними співучасниками комунікаційного процесу, спільно переживають травматичні для обох події. Тому можна, на наш погляд, стверджувати про взаємообмін та взаємозв'язок між учасниками комунікації, який дозволяє читачам відчувати себе частиною інформаційного процесу. Трансмісійна модель поступово втрачає свою виключну односторонність, що сприяє відкритості, рухливості та динамічності комунікаційного процесу в цілому. Проаналізовані матеріали переконують, що швидкість, оперативність, мультимедійність та структуроване передавання інформації, що забезпечує трансмісійна модель, є вирішальною для онлайн-видання «Українська правда».

Підкреслено, що трансмісійна комунікативна модель Лассуела, доповнена інтерактивними елементами, дозволяє виданню не лише інформувати, а й залучати аудиторію.

Ключові слова: комунікативний процес, трансмісія, «Українська правда», теорія масових комунікацій, відправник, одержувач інформації, жанри, репортаж, новина.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства комунікативні моделі трансмісії відіграють ключову роль у функціонуванні онлайн-видань. Вони забезпечують швидке та ефективно передавання інформації від джерела до аудиторії, що є особливо важливим в умовах демократичних трансформацій України, де медіа виступають інструментом формування громадської думки, забезпечення прозорості влади та підтримки діалогу між суспільством і державою. «Українська правда» як провідне

онлайн-видання активно використовує комунікативні стратегії для висвітлення суспільно-політичних подій, що вимагає аналізу її підходів до дослідження і реалізації моделі трансмісії. Актуальність теми нашої розвідки зумовлена необхідністю вивчення особливостей застосування цієї моделі в цифровій журналістиці, а також оцінки її ефективності у формуванні якісного інформаційного продукту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Західні моделі масової комунікації (Т. Гобана-

Кляса, Д. В. Джонсона, Д. МакКвейла, Г. Валінської, В. Каширіна) популяризували В. Різун та Г. Почепцов. Українські науковці по-різному підійшли до визначення технології комунікативного процесу, так само як і їх західні колеги, проте підтверджували функціонування моделі трансмісії як такої, що «передбачають як одно-, так і багатовекторний комунікативний процес, як опосередковані, так і неопосередковані умови за наявних або прихованих факторів спілкування» [4, с. 88]. На думку Т. Гобан-Кляса, «модель трансмісії – породжена найдавнішими інституціональними контекстами – владою, школою, церквою – і відповідала справі ЗМК, які мали мету пропагувати, давати інструкції чи просто передавати інформацію» [9].

У теорії масової комунікації зафіксовано значну типологічну кількість моделей трансмісії: від пропагандистської моделі С. Чакотіна до моделі розширеного досвіду А. Молеса [4, с. 88]. У нашому дослідженні ми здійснимо спробу окреслити сутність трансмісії як комунікації, що реалізується як процес передачі інформації від відправника до одержувача на матеріалі новин та репортажу, опублікованих на шпальтах газети «Українська правда».

Постановка завдання. У цьому полягає мета нашого дослідження. У колі дослідницької уваги постають наступні завдання: визначити ключові елементи комунікативного процесу; простежити функціонування акту комунікації від відправника до одержувача інформації у різних жанрах.

Виклад основного матеріалу. Комунікативний процес є основою функціонування будь-якого медіа, зокрема онлайн-видань, які працюють у динамічному цифровому середовищі. Онлайн-видання «Українська правда» як одне із провідних інформаційних ресурсів України, використовує структурований комунікативний процес для передавання новин, аналітичних матеріалів і суспільно значущої інформації. Цей процес включає ключові елементи: *відправника, повідомлення, канал, отримувача та зворотний зв'язок*, а також враховує контекст і можливі інформаційні шуми. Аналіз елементів комунікативного процесу в діяльності «Української правди» дозволяє зрозуміти, у який спосіб видання забезпечує ефективне інформування аудиторії, формує суспільний дискурс і відповідає на виклики сучасної журналістики.

Відправником у комунікативному процесі матеріалів «Української правди» є журналісти, редактори та автори, які формують інформаційний продукт. Вони відповідають за створення контенту, що відображає актуальні події, політичні

процеси, соціальні проблеми чи економічні зміни. Журналісти «Української правди» діють як посередники між подіями та аудиторією, відбираючи факти, перевіряючи їх достовірність і структуруючи інформацію у зрозумілій формі. Важливим аспектом є професійна відповідальність відправника, оскільки якість і точність повідомлення безпосередньо впливають на довіру читачів. Видання активно використовує експертні коментарі, офіційні заяви та документи як джерела інформації, що підвищує авторитетність контенту.

Повідомлення є центральним елементом комунікативного процесу, оскільки саме воно несе інформацію до аудиторії. В «Українській правді» повідомлення представлені у вигляді новин, аналітичних статей, інтерв'ю, репортажів і колонок. Відповідно до певного медіажанру та медіаформату кожен тип контенту має свої особливості: новини вирізняються лаконічністю та оперативністю, тоді як аналітичні матеріали пропонують глибший контекст і оцінку подій. Видання використовує чітке структурування повідомлень, що включає інформативні заголовки, вступні абзаци (ліди) та логічно викладений основний текст.

Наприклад, у матеріалі «Росіяни вдарили балістикою по передмісттю Сум: загинула дитина і двоє дорослих, є потерпілі у важкому стані» [6] від 6 травня 2025 року журналісти використали офіційні заяви місцевої влади та свідчення очевидців як першоджерела, що забезпечило достовірність викладеної інформації. Лінійно інформація *передається* від відправника до одержувача та відповідає моделі персвазійного акту (акту переконання), або моделі І. Лассуела (що, вочевидь, обумовлено ще й жанром): «Модель Лассуела стосується таких актів спілкування, під час яких комунікант чітко формулює комунікативну мету, знає, що він хоче від комуніката, яких змін позицій чи поведінки. Комунікативний процес водночас розглядається ним як одновекторний опосередкований акт впливу на комуніката, залежний від п'яти факторів спілкування» [4, с. 206]. Основною перевагою трансмісійної комунікаційної моделі у цьому журналістському матеріалі є її простота та швидкість. Водночас лінійність моделі, на нашу думку, обмежує можливості зворотного зв'язку, що ускладнює взаємодію з аудиторією та врахування її реакцій. Для мінімізації цього недоліку сучасні медіа часто комбінують трансмісійний підхід з елементами інтерактивних моделей, наприклад, дозволяючи читачам коментувати матеріали чи брати участь в опитуваннях [2, с. 183]. Так, канал передавання інформації в «Українській правді»

охоплює цифрові платформи, зокрема офіційний вебсайт, соціальні мережі (Facebook, Twitter, Telegram), мобільні додатки та email-розсилки. Вебсайт є основним каналом, де публікуються всі матеріали, структуровані за тематичними розділами, такими як «Новини», «Політика», «Економіка» чи «Суспільство». Соціальні мережі відіграють роль додаткового каналу передачі інформації, дозволяючи оперативно поширювати короткі повідомлення та залучати аудиторію до обговорення. Мобільні додатки та push-повідомлення забезпечують миттєвий доступ до контенту.

Наприклад, новина про атаку на Суми активно поширювалася через Telegram-канал «Української правди», де отримала тисячі переглядів за перші години, читачі залишили десятки коментарів, висловлюючи співчуття жертвам трагедії. На наш погляд, використання соціальних мереж як каналу дозволяє виданню не лише інформувати, а й залучати аудиторію до діалогу.

Отже, отримувачем у комунікативному процесі є аудиторія «Української правди», яка включає широке коло читачів: від громадян, зацікавлених у політичних і соціальних подіях, до експертів, політиків і громадських активістів. Аудиторія видання є різноманітною за віком, освітою та інтересами, що вимагає від журналістів адаптації контенту до різних потреб реципієнтів.

Основною особливістю новинних матеріалів «Української правди» є їх чітка структура. Кожен матеріал починається з інформативного заголовка, який виконує функцію привернення уваги та передавання ключової ідеї повідомлення. Заголовки зазвичай стислі, емоційно заряджені та орієнтовані на актуальність теми. Наприклад, заголовки про політичні події чи корупційні скандали часто містять конкретні факти чи імена. Найважливіші факти подаються на початку тексту, після чого фіксуються деталі, контекст і додаткові коментарі. Такий підхід дозволяє читачам отримати ключову інформацію навіть при поверхневому ознайомленні з матеріалом. Наприклад, у новинах про законодавчі зміни чи судові рішення видання спочатку повідомляє про суть події, а потім наводить цитати експертів, офіційні документи чи реакцію громадськості. Це сприяє чіткості передавання повідомлення та мінімізує ризик його спотворення через інформаційні шуми. Водночас використання гіперпосилань на першоджерела, такі як офіційні заяви чи звіти, підвищує достовірність і прозорість матеріалів.

На наш погляд, новинні матеріали мають схожу, дотичну, лінійну спрямованість комунікаційного

процесу. Про це свідчать статті «Росіяни вдарили балістикою по передмістю Сум: загинула дитина і двоє дорослих, є потерпілі у важкому стані», «Українські БпЛА масовано атакували Росію: в 5 регіонах закрили аеропорти» [3] та інші. Більш різноманітні *інформаційні репортажі*, адже їх тексти емоційно насичені, а застосування сторітелінгу, інтертекстуальності, ефекту присутності через емоційно-зображувальні образи визначають основну тенденцію написання сучасного репортажу.

Проаналізуємо репортаж інформаційного характеру «Тут колись німецький танк впав! Як виглядає найдовший дерев'яний міст України у Каплинцях», створений Євгеном Бударцьким та Ельдаром Сарахманом 25 червня 2023 року [1].

Мету репортажу «Українська правда» визначає одразу в передмові – поширити кількість згадок про найдовший дерев'яний міст в Україні, аніж один звичайний рядок у Вікіпедії. Про сусідні села Пирятин і Березова Рудка реципієнти знають багато інформації, і видання надає цю інформацію через гіпертекст: читач, посилаючись на назву, може відразу перейти та ознайомитись з ним.

Трансмійсна комунікативна модель впливає на оповідну манеру викладання, тому передбачає розподіл на розділи. Перший розділ – «Сполучення з цивілізацією» – відразу містить «зворотній» зв'язок, комунікацію з читачем. Сам міст в аварійному стані і журналісти «Української правди» не відразу наважилися йти по ньому – це звичайний страх, який властивий немісцевій людині. Адже підлітків зовсім не бентежить міст: «Та він не аварійний! Туристи, канешна, бояться, але ми по ньому ходимо без проблем. Ото зараз йдемо купатись на пляж на тій стороні» [1]. Лексико-стилістичні особливості мовлення героїв матеріалу сприяють простоті та відвертості розмови.

Візуальний ряд репортажу передають як реальні образи, так і абстрактні. Для відображення реальних образів застосовані картографіки; фото найстарішого жителя Каплинців, який зберіг у пам'яті історію будівництва мосту. А ось абстрактні образи, на нашу думку, передаються через фотографії, наприклад, фотофіксація «великого будівництва» [1] – гнізда лелек, з підписом, що люди прагнуть швидше виїхати з села в місто.

Одним коротким висловлюванням жительки Каплинців читач зміг одночасно і відчувати смак, і холодок, і навіть невеличкий біль. «Щуки, карасі, коропи, лящі там такі було, ого! А раків скіко було, боже! Я робила на пітомнику, ото тута, мостом ходила. А жара страшнюча! Йду назад, треба ноги помити – ну, в Удай. А раки прям лізуть, так

Аналіз елементів комунікативного процесу в матеріалах «Української правди»

Матеріал	Тип контенту	Відправник	Повідомлення	Канал	Отримувач	Зворотний зв'язок
«Росіяни вдарили балістикою по передмістю Сум: загинула дитина і двоє дорослих, є потерпілі у важкому стані»	Новина	Журналісти	Лаконічний текст, офіційні джерела	Вебсайт, Telegram	Широка аудиторія	Коментарі про співчуття, критику
«Українські БпЛА масовано атакували Росію: в 5 регіонах закрили аеропорти»	Новина	Журналісти	Текст із відео, фактчекінг	Вебсайт, Twitter	Громадяни, експерти	Обговорення в Twitter
«Нагадує, за що ми боремося»: боєць ЗСУ бере на бойові завдання іграшку зі зруйнованого дитмайданчика»	Репортаж	Журналісти	Емоційний текст, фото	Вебсайт, Facebook	Широка аудиторія	Емоційні коментарі
«Тут колись німецький танк впав! Як виглядає найдовший дерев'яний міст України у Каплицях»	Репортаж	Журналісти	Емоційний текст, фото	Вебсайт	Широка аудиторія	Емоційні коментарі

я їх голими руками, – смачно розповідає жінка» [1] – саме видання після фрагменту сторітелінгу підкреслює, що жінка розповідає «смачно».

Цей репортаж містить аналітичну складову, яка виражається через передбачення, перестрогу місцевих мешканців щодо того, що ж буде з мостом; художній сегмент розкривається в літературному викладі історичного минулого, яке розміщується в підписах під фотографіями.

Висновки. Таким чином, у проаналізованих матеріалах переважає трансмісійна модель комунікації Лассуела, котра дозволяє систематизувати та аналізувати процеси передавання інформації. Вона являє собою схематичне зображення взаємодії між учасниками комунікативного акту, яке враховує ключові елементи: відправника, повідомлення, канал, отримувача та можливі перешкоди. Модель трансмісії передбачає лінійний процес, де журналіст (відправник) створює повідомлення (новину), яке через цифрові канали (вебсайт, соціальні мережі) досягає читачів (отримувачів). Основна її мета – забезпечити чітке розуміння структури інформаційного обміну. Проте, на нашу думку, ця модель дещо *типологічно видозміню-*

ється, у результаті чого одержувач та відправник інформації стають рівними співучасниками комунікаційного процесу, спільно переживають травматичні для обох події. Тому можна, на наш погляд, стверджувати про взаємообмін та взаємозв'язок між учасниками комунікації, який дозволяє читачам відчувати себе частиною інформаційного процесу. Трансмісійна модель поступово втрачає свою виключну односторонність, що сприяє відкритості, рухливості та динамічності комунікаційного процесу в цілому. Проаналізовані матеріали переконують, що швидкість, оперативність, мультимедійність та структуроване передавання інформації, що забезпечує трансмісійна модель, є вирішальною для онлайн-видання «Українська правда». Застосовуючи метод контент-аналізу, проілюструємо елементи комунікативного процесу за допомогою таблиці (див. таблицю 1).

Таким чином, трансмісійна комунікативна модель Лассуела, доповнена інтерактивними елементами, дозволяє виданню не лише інформувати, а й залучати аудиторію. Вважаємо цю думку *перспективною* у подальших наукових дискусіях та публікаціях.

Список літератури:

1. Бударський Є., Сарахман Е. Тут колись німецький танк впав! Як виглядає найдовший дерев'яний міст України у Каплицях. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/06/25/7408356/> Дата звернення: 10.05.2025.
2. Вайшенберг З. Новинна журналістика: навч. посібник. Київ: Академія української преси, 2004. 262 с.
3. Д'яконов І., Балачук І. Українські БпЛА масовано атакували Росію: в 5 регіонах закрили аеропорти. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/05/6/7510767/> Дата звернення: 10.05.2025.
4. Житарюк М. Теорії та моделі масової інформації (Масова комунікація) : навч.-метод. Посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 244 с.
5. Коваленко А. «Нагадує, за що ми боремося»: боєць ЗСУ бере на бойові завдання іграшку зі зруйнованого дитмайданчика. URL: <https://surli.cc/dpravda> (Дата звернення: 10.05.2025).

6. Шумілін О. Росіяни вдарили балістикою по передмістю Сум: загинула дитина і двоє дорослих, є потерпілі у важкому стані. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/05/6/7510908/> (Дата звернення: 10.05.2025).
7. Україна у просторі соціальних комунікацій: суспільство, медіа, рефлексії війни (до річниці героїчного спротиву російському вторгненню): матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 27–28 лютого 2023 р.) / відп. ред. Д. С. Файвішенко, Є. В. Шкуров. Київ: Державний торговельно-економічний університет, 2023. 630 с.
8. Українська правда: офіційний вебсайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/> (дата звернення: 02.05.2025).
9. Goban-Klas Tomasz. Media i komunikowanie masowe / Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i internetu. Warszawa-Krakow: Wydawnictwo naukowe PWN, 2006. 340 s

Demchenko A. O. TYPOLOGICAL FEATURES OF TRANSMISSION MODELS OF COMMUNICATION (BASED ON MATERIALS FROM THE ONLINE PUBLICATION “UKRAINSKA PRAVDA”)

The research is devoted to studying the typological features of transmission models of communication based on materials from the online publication “Ukrainska Pravda”. The necessity has arisen to study the peculiarities of applying this model in digital journalism, as well as to evaluate its effectiveness in forming a high-quality information product. The key elements of the communicative process were identified, and the functioning of the communication act from sender to receiver of information in various genres was traced.

It was found that the transmission communication model influences the narrative style of presentation.

It is proven that the transmission model of communication of Lasswell prevails in the analyzed materials, which allows systematizing and analyzing the processes of information transfer. It represents a schematic representation of the interaction between the participants in a communicative act, which takes into account key elements: sender, message, channel, receiver, and possible obstacles. The transmission model involves a linear process where a journalist (sender) creates a message (news) that reaches readers (receivers) through digital channels (website, social networks). Its main purpose is to ensure a clear understanding of the structure of information exchange. However, in our opinion, this model is somewhat typologically modified, as a result of which the sender and receiver of information become equal participants in the communication process, jointly experiencing traumatic events for both. Therefore, in our view, it can be argued that there is an exchange and relationship between the participants of communication, which allows readers to feel part of the information process. The transmission model is gradually losing its exclusive one-sidedness, which contributes to the openness, mobility, and dynamism of the communication process as a whole. The analyzed materials convince us that the speed, efficiency, multimedia capabilities, and structured transmission of information provided by the transmission model are crucial for the online publication “Ukrainska Pravda”.

It is emphasized that Lasswell’s transmission communication model, supplemented by interactive elements, allows the publication not only to inform but also to engage the audience.

Key words: *communicative process, transmission, “Ukrainska Pravda”, theory of mass communications, sender, receiver of information, genres, reportage, news.*